

POSTANOWIENIE

Dnia 10 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bosek (przewodniczący)
SSN Oktawian Nawrot (sprawozdawca)
SSN Grzegorz Żmij

w sprawie ze skargi K. C.

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...]

na przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w [...]

w sprawie VI ACa [...],

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 10 kwietnia 2019 r.,

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie VI ACa [...] nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] sumę pieniężną w kwocie 15 000 (piętnaście tysięcy) zł;**
- 3. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącej opłatę od skargi w kwocie 200 (dwieście) zł;**
- 4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;**
- 5. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

K. C. w skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniosła o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania sądowego w sprawie z powództwa K. C. przeciwko W. C. toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w [...] pod sygn. akt VI ACa [...];
2. przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej sumy pieniężnej w wysokości 20.000,00 zł;
3. przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego.

Ponadto w *petitum* wniosku skarżąca wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z następujących dokumentów znajdujących się w aktach sprawy o sygn. VI ACa [...]:

- a) pisma pełnomocnika powoda z dnia 30 sierpnia 2016 r. oraz 24 listopada 2016 r. - stanowiącego wniosek o wyznaczenie terminu rozprawy w przedmiotowej sprawie poza kolejnością wpływu spraw do Sądu;
- b) pisma pełnomocnika powoda z dnia 24 lipca 2017 r. stanowiącego wniosek o reasumpcję postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...], VI Wydział Cywilny w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów przy Sądzie Okręgowym w W. wraz z wnioskiem o niezwłoczne wyznaczenie terminu rozprawy;
- c) pisma pełnomocnika powoda z dnia 12 grudnia 2018 r. stanowiącego wniosek o niezwłoczne wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że przed Sądem Apelacyjnym w [...] od prawie 3 lat toczy się postępowanie w II instancji w sprawie z powództwa K. C. przeciwko W. C..

Postępowanie przed Sądem Apelacyjnym w [...] zostało zainicjowane apelacją pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w W. VI Wydział Cywilny Rodzinny Odwoławczy z dnia 5 lutego 2016 r. (VI C [...]). W wyroku tym Sąd Okręgowy w W. orzekł m.in. rozwód związku małżeńskiego pomiędzy skarżącą a jej mężem W. C.; powierzył skarżącej wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi stron; pozbawił W. C. władzy rodzicielskiej nad małoletnimi.

Pełnomocnik skarżącej pismem z dnia 30 sierpnia 2016 r. oraz 24 listopada 2016 r. zwrócił się do Sądu Apelacyjnego w [...] z wnioskiem o wyznaczenie terminu rozprawy poza kolejnością wpływu spraw do Sądu. Sąd przychylił się do wniosku i wyznaczył termin rozprawy na dzień 22 lutego 2017 r. (k. 1579).

Na pierwszym terminie rozprawy apelacyjnej Sąd postanowił ustanowić dla pozwanego W. C. adwokata z urzędu oraz dopuścić dowód z opinii Opiniodawczego Zespołu Specjalistów przy Sądzie O. w [...] (dalej: „Zespół”). Sąd określił Zespołowi termin jednego miesiąca na sporządzenie zleconej opinii. Rozprawa została odroczonej do czasu jej sporządzenia.

W replice na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] wniósł o oddalenie skargi, nie negując opisanego w skardze przebiegu postępowania. Jednocześnie uzupełnił ów opis o okoliczności wynikające z akt sprawy o sygn. VI Aca [...]. Wskazał, że w okresie między terminem rozprawy apelacyjnej a rozpoznaniem zażaleń akta sprawy przesyłano Prokuraturze Rejonowej oraz udzielano informacji o sprawie Rzecznikowi Praw Dziecka.

Uczestnik postępowania wskazał ponadto, że w dniu 22 lutego 2017 r. Sąd Apelacyjny określił Zespołowi termin jednego miesiąca na sporządzenie opinii z zakresu psychologii, pedagogiki oraz psychiatrii na okoliczność związaną z emocjonalną więzią dzieci stron z każdym z rodziców, wpływu separacji syna od matki i córki od ojca na więzi rodzinne, jak również wpływu dotychczasowego i ewentualnie przyszłego rozdzielenia rodzeństwa na ich rozwój emocjonalny. W kwietniu tego samego roku Sąd Apelacyjny został powiadomiony przez Zespół, że sporządzenie wyżej wskazanej opinii w określonym terminie nie jest możliwe, a ponadto, że wśród członków Zespołu brakuje lekarza specjalisty z zakresu psychiatrii. W związku z powyższym sędzia referent wydał zarządzenie o wyznaczeniu lekarza specjalisty z listy biegłych Sądu Okręgowego w W., w celu uzupełnienia składu Zespołu. Następnie Zespół poinformował, że dokooptowany został biegły lekarz psychiatra, w związku z czym nie ma potrzeby udziału wyznaczonego przez Sąd lekarza. Ponadto Zespół poinformował, że termin badania wyznaczono na dzień 5 lipca 2017 r. Badanie nie odbyło się w tym terminie, zaś sędzia referent wydał zarządzenie, by kolejny termin badania został wyznaczony szybko z uwagi na możliwe zagrożenie dobra dzieci.

W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] wskazał, że sędzia referent cały czas monitorował opracowywanie opinii, ponaglał Zespół, któremu zlecono opinię.

Kolejny termin rozprawy wyznaczono na dzień 17 września 2018 r. Na rozprawie tej odbyło się przesłuchanie biegłych oraz wysłuchanie stanowiska pełnomocników. Po zamknięciu rozprawy pozwany złożył wniosek o wyłączenie całego składu orzekającego w sprawie. Wobec powyższego Sąd otworzył na nowo rozprawę i rozpoznał złożone przez pozwanego wnioski o udzielenie zabezpieczenia. Jednocześnie Sąd zobowiązał pozwanego do uprawdopodobnienia wniosku o wyłączenie sędziów w terminie 14 dni i odroczył rozpoznanie sprawy.

We wskazanym terminie pozwany złożył pismo, w którym uprawdopodobnił wniosek o wyłączenie sędziów orzekających w sprawie, rozszerzając go o wyłączenie wszystkich 75 sędziów Sądu Apelacyjnego w [...] (wymienionych w formie załącznika do pisma z imienia i nazwiska).

Zgodnie z informacją przekazaną przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...], obecnie trwa zbieranie oświadczeń od wyżej wskazanych sędziów w trybie art. 49 k.p.c.

W konkluzji, Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] wskazał, że opisany wyżej przebieg postępowania przemawia za przyjęciem, iż w sprawie zawisłej przed Sądem Apelacyjnym w [...] nie doszło do przewlekłości postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga okazała się mieć uzasadnione podstawy.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r. poz. 75; dalej: „ustawa” lub „ustawa o skardze na przewlekłość”) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające

do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. Ustawa nie określa wprost granic temporalnych, w ramach których powinno dojść do rozpoznania sprawy, a tym samym nie wskazuje bezpośrednio czasu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania.

W świetle art. 2 ust. 2 ustawy, ocenie w szczególności podlega terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Jednocześnie w judykaturze powszechny jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest beczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121 oraz z dnia 18 maja 2016 r., III SPP 53/16, LEX nr 2056884).

Podkreślić ponadto należy, że prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, stanowiąc element prawa do rzetelnego procesu, jest jednym z podstawowych praw człowieka określonym m.in. w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.; dalej: „Konwencja”). Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość, stanowiło efekt stosowania Konwencji i wielokrotnego stwierdzenia przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: „Trybunał”; „ETPCz”) naruszenia przez Polskę prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

Na gruncie rozpatrywanej sprawy odnotować należy, że pomimo iż wyrok Sądu Okręgowego w W. zapadł w dniu 5 lutego 2016 r., akta sprawy wraz z apelacją pozwanego zostały przekazane Sądowi Apelacyjnemu w [...] dopiero w dniu 23 sierpnia 2016 r., przy czym pierwsza rozprawa apelacyjna odbyła się w dniu 22 lutego 2017 r.

W świetle powyższego uznać należy, że termin, który upłynął od przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do czasu jej rozpoznania na pierwszej

rozprawie apelacyjnej nie przekroczył rozsądnych miar na rozpoznanie sprawy.

Odmienne rzecz przedstawia się na dalszym etapie skarżonego postępowania. Całokształt okoliczności, które miały miejsce po rozpoznaniu sprawy w postępowaniu apelacyjnym wskazuje, że postępowanie trwało dłużej niż było to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych.

W pierwszej kolejności na uwagę zasługują okoliczności związane z dopuszczeniem oraz przeprowadzeniem dowodu z opinii Opiniodawczego Zespołu Specjalistów przy Sądzie Okręgowym w W., na okoliczność „związków emocjonalnych małoletnich dzieci stron z każdym z rodziców, wpływu separacji G. od matki i M. od ojca na te więzi, ewentualnej możliwości i sposobu ich odbudowania, preferencji małoletnich co do osoby bezpośredniego opiekuna, możliwości ustalenia opieki naprzemiennej z punktu widzenia rozwoju emocjonalnego dzieci, wpływu dotychczasowego i ewentualnie przyszłego rozdzielenia rodzeństwa na ich rozwój emocjonalny, predyspozycji opiekuńczo wychowawczych stron oraz ustalenia optymalnego sposobu kontaktów dzieci z tym z rodziców, pod opieką którego nie pozostają”.

Pismem z dnia 2 marca 2017 r., towarzyszącym przekazaniu akt Zespołowi, Sąd zobowiązał Zespół do pilnego sporządzenia opinii, określając termin jednego miesiąca, z uwagi „na istniejącą możliwość zagrożenia dobra małoletnich dzieci stron” (k. 1673).

W kolejnym piśmie z dnia 25 kwietnia 2017 r. Sekretariat VI Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w [...] ponownie zwrócił się do Zespołu z prośbą o wyznaczenie terminu badań, wskazując, że „sprawa ma charakter bardzo pilny, może być zagrożone dobro dzieci” (k. 1678).

W odpowiedzi na powyższe, pismem z dnia 27 kwietnia 2017 r., Zespół poinformował, że realizacja pełnego zakresu postanowienia Sądu o przeprowadzeniu opinii nie jest możliwa ze względu na fakt, że Zespół nie zatrudniał wówczas lekarza psychiatry.

W związku z powyższym w sprawie powołany został biegły psychiatra, który miał wziąć udział w badaniach zaplanowanych przez Zespół na dzień 5 lipca 2017 r. (k. 1691). Pismem z dnia 7 lipca 2017 r. Zespół poinformował Sąd, że zaplanowane na wyżej wskazany termin badania nie odbyły się z powodu

niestawiennictwa W. C. wraz z synem G.. Jednocześnie Zespół zwrócił Sądowi akta sprawy, wskazując, że badania na potrzeby zleconej opinii mogłyby się odbyć nie wcześniej niż w dniu 9 listopada 2017 r. (k. 1714). Pismem z dnia 12 lipca 2017 r. Sąd Apelacyjny zaakceptował zaproponowany termin badań (k. 1733).

W dniu 24 lipca 2017 r. pełnomocnik skarżącej wystąpił do Sądu Apelacyjnego w [...] z wnioskiem o reasumpcję postanowienia w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii Zespołu oraz o niezwłoczne wyznaczenie terminu rozprawy (k. 1754). W piśmie tym wskazano, że wyrażenie zgody przez Sąd na termin badań, które mają się odbyć ok. 4 miesiące później doprowadzi do kolejnego wydłużenia czasu trwania postępowania.

W dniu 11 sierpnia 2017 r., pismem sygnowanym przez starszego sekretarza sądowego z VI Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w [...], zwrócono się do Zespołu z prośbą o rozważenie przyspieszenia terminu badań wyznaczonego na dzień 9 listopada 2017 r., z uwagi na zagrożenie dobra dziecka (k. 1766). W odpowiedzi na powyższe w dniu 28 sierpnia 2017 r. Kierownik Zespołu poinformował Sąd Apelacyjny, że wcześniejsze wyznaczenie terminu badań nie jest możliwe (k. 1771). W dniu 23 stycznia 2018 r. Kierownik Zespołu po raz kolejny poinformował Sąd o konieczności odroczenia terminu sporządzenia opinii, wskazując, że „[r]realny termin sporządzenia opinii, to początek marca 2018 r.” (k. 1855).

Opinia sporządzona przez Zespół wpłynęła do Sądu w dniu 9 maja 2018 r. (k.1863 i n.), tj. ponad rok i 2 miesiące od jej zlecenia Zespołowi.

Zauważyć należy, że trwającym znacznie ponad rok pracom nad opinią towarzyszyły kilkumiesięczne okresy bezczynności ze strony Zespołu. Z akt sprawy wynika, że zasadniczy wpływ na przedłużającą się pracę nad opinią miał sposób organizacji pracy Zespołu, a ponadto konieczność rozłożenia badań na kilka terminów oraz niestawiennictwo pozwanego wraz synem w wyznaczonym terminie badań.

Zauważyć należy, że Sąd kilkakrotnie ponaglał Zespół przez wzgląd na istniejące zagrożenie dla dobra dzieci (k. 1673; k. 1678). Niemniej jednak, pomimo że ponaglenia te nie odniosły żadnego skutku, Sąd nie zdecydował się na sięgnięcie po inne środki dyscyplinujące biegłych, którymi dysponował.

W szczególności Sąd nie skorzystał z przysługującego mu na podstawie art. 278 k.p.c. uprawnienia do nałożenia na biegłych grzywny, która stanowi jeden z instrumentów zapobiegających przewlekłości postępowania i tym samym urzeczywistniających zasadę procesową wyrażoną w art. 6 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 1971 r., II CZ 169/71).

Nie ulega wątpliwości, że biegły nie powinien podejmować się zadania, którego z jakichkolwiek powodów nie jest w stanie wykonać w terminie odpowiadającym obiektywnym potrzebom (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 21 sierpnia 1967 r., I PZ 1/67). Sąd Apelacyjny w [...] powinien był jednak dostrzec, iż Zespół, któremu zlecono sporządzenie opinii nie daje rękojmi jej terminowego opracowania. Pomimo pierwotnie zakreślonego (na rozprawie w dniu 22 lutego 2017 r.) terminu miesięcznego, Zespół dopiero w dniu 27 kwietnia 2017 r. poinformował Sąd, że terminowa realizacja opinii nie jest możliwa. Ponadto na uwagę zasługuje fakt, że Sąd po raz pierwszy ponaglił Zespół niespełna dwa miesiące po przekazaniu akt sprawy (k. 1673).

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie w pełni podziela pogląd, że opieszałość biegłych nie jest okolicznością wyłączającą odpowiedzialność państwa za przewlekłość postępowania (zob. wyrok ETPC z dnia 14 października 2003 r., sprawa *Malinowska v. Polska*, skarga nr 76446/01). Postępowanie, w tym praca biegłych, nadzorowana jest bowiem przez sąd i to on ostatecznie ponosi odpowiedzialność za jego sprawny przebieg (zob. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 4 lutego 2010 r., III SPP 1/10).

Raz jeszcze podkreślić należy, że dopuszczając dowód z opinii Zespołu na rozprawie w dniu 22 lutego 2017 r., Sąd zakreślił miesięczny termin na jej sporządzenie, tj. miała ona zostać przedłożona Sądowi pod koniec marca 2017 r. W tym kontekście zaskakująca wydaje się późniejsza decyzja Sądu o wyrażeniu zgody na kolejne odroczenie badań na potrzeby sporządzenia opinii, w terminie około 9 miesięcy po jej zleceniu.

Na gruncie niniejszej sprawy, do Sądu w ramach sprawowanej przez niego kontroli formalnej nad opinią biegłych należał obowiązek zweryfikowania tego, czy kilkakrotne wydłużenie terminu sporządzenia opinii miało charakter uzasadniony. Negatywny wynik takiej kontroli nie tylko upoważniłby Sąd do nałożenia na biegłych

grzywny w trybie art. 278 k.p.c., ale ponadto stanowiłby podstawę do rozważenia obniżenia bądź pozbawienia ich wynagrodzenia w trybie art. 89 ust. 4b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398 ze zm.). Jednakże z akt sprawy nie wynika, aby Sąd podjął jakiegokolwiek kroki w tym kierunku, ograniczając się do wysyłania ponagleń, które nie pociągały za sobą żadnych konsekwencji.

Niezależnie od tego, w jakim stopniu Sąd ponosi odpowiedzialność za przewlekłość postępowania w tak zarysowanej konfiguracji procesowej, nie powinno ulegać wątpliwości, że jakiegokolwiek uchybienia w tym zakresie, zarówno ze strony Sądu, jak i biegłych, w ostatecznym rozrachunku obciążają Skarb Państwa (zob. wyrok ETPCz z dnia 4 listopada 2003 r. w sprawie Ciborek v. Polska, skarga nr 52037/99, LEX nr 81414).

Ujemne skutki przewlekłości skarżonego postępowania potęguje także jego przedmiot. Od rozstrzygnięcia, które ma zapaść w tym postępowaniu zależy bowiem m.in. to, czy i jaki kontakt będzie miało każde z dwojga dzieci ze swoimi rodzicami oraz sobą wzajemnie.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie stoi na stanowisku, że kontakt każdego z rodziców z dzieckiem oraz kontakty między rodzeństwem stanowią jeden z fundamentalnych aspektów prawa do poszanowania życia rodzinnego, o którym stanowi art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. ETPCz w swoim orzecznictwie wielokrotnie podkreślał, na gruncie art. 8 Konwencji znaczenie, jakie ma upływ czasu w sprawach, w których dziecko nie ma kontaktu z jednym z rodziców lub ze swoim rodzeństwem (zob. wyrok ETPCz z dnia 10 listopada 2005 r., w sprawie Süß v. Niemcy, skarga nr 40324/98). Upływ czasu ma zaś szczególnie istotne znaczenie, gdy sprawa dotyczy więzi między małym dzieckiem a nieobecny rodzicem (zob. wyrok ETPCz z dnia 15 stycznia 2015 r., w sprawie Kuppinger v. Niemcy, skarga nr 62198/11, LEX nr 1583468).

W momencie przekazania akt sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] dzieci stron były w wieku odpowiednio 6 oraz 4 lat, tj. znajdowały się w okresie rozwoju o fundamentalnym znaczeniu dla prawidłowego ukształtowania ich więzi z każdym z rodziców. Szczególnego podkreślenia wymaga fakt, iż dobro dzieci zostało zagrożone nie tylko z powodu braku kontaktów każdego z nich z jednym z rodziców,

ale także ze względu na to, że wskutek trwającego obecnie niemalże 3 lata postępowania apelacyjnego pozbawione zostały możliwości zbudowania oraz rozwijania więzi ze sobą nawzajem.

Sąd był świadomy tego, że wydłużające się postępowanie utrzymuje istniejący od połowy 2013 r. stan, w którym rodzeństwo jest rozdzielone. Dzieci nie znały się i wiedziały o sobie jedynie z opowieści rodziców. W zaistniałej sytuacji to na państwie spoczywał obowiązek jak najszybszego zakończenia postępowania oraz uregulowania kwestii kontaktu między małoletnimi dziećmi i ich rodzicami (zob. wyrok ETPCz z dnia 6 kwietnia 2010 r., w sprawie Mustafa Armağan Akýn v. Turcja, skarga nr 4694/03).

Kolejną decyzją procesową, która wpłynęła na istotne wydłużenie postępowania w sprawie było nadanie biegu wnioskowi o wyłączenie sędziów zasiadających w składzie orzekającym. Wniosek ten złożony został przez pozwanego ustnie na rozprawie w dniu 17 września 2018 r. (k. 1921). Pozwany zobowiązał się do uzasadnienia wniosku na piśmie w terminie 14 dni. W dniu 28 września 2018 r. do Sądu wpłynął wniosek o „wyłączenie składu sędziowskiego od prowadzenia niniejszej sprawy oraz wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w [...]”. Zbieranie oświadczeń od poszczególnych sędziów Sądu Apelacyjnego w [...] w trybie art. 49 k.p.c., w dalszym ciągu trwa.

W niniejszej sprawie Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do oceny trafności decyzji Sądu Apelacyjnego w [...] w przedmiocie dopuszczenia i nadania biegu ww. wnioskowi. Niemniej jednak zaznaczyć należy, że nadanie biegu wnioskowi o wyłączenie wszystkich sędziów może budzić pewne wątpliwości, zarówno w świetle przedstawionego przez pozwanego uzasadnienia, jak i jego dotychczasowej aktywności procesowej. Szczególnie wątpliwe jest, czy konstrukcja „wyłączenia wszystkich sędziów”, na którą powołuje się pozwany, była prawnie dopuszczalna. Pomimo że sędziowie, których wyłączenia domaga się pozwany, w załączniku do wniosku pozwanego zostali wymienieni z imienia i nazwiska, trudno oprzeć się wrażeniu, że wniosek ten stanowił w gruncie rzeczy wniosek o wyłączenie całego sądu. Wskazuje na to zarówno tytuł wniosku pozwanego z dnia 28 września 2018 r., jak i jego uzasadnienie. W szczególności nie przedstawiono żadnych argumentów, które przemawiałyby za wyłączeniem poszczególnych sędziów. Wskazano bowiem

jedynie, że sędziów orzekających w ramach tego samego sądu siłą rzeczy łączyć muszą określone „relacje koleżeńskie czy wręcz przyjacielskie”.

Przypomnieć w tym miejscu należy, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wyłączenia sędziego nie mogą uzasadniać relacje o charakterze wyłącznie służbowym z innymi sędziami, a także kontakty urzędowe z innymi osobami (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 1984 r., II CZ 133/84, LEX nr 8660).

Postawić można zatem pytanie, czy wniosek „o wyłączenie wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w [...]”, pomimo że towarzyszyło mu imienne wskazanie sędziów, których wyłączenia domaga się pozwany, nie stanowi w gruncie rzeczy wniosku o wyłączenie całego sądu? Ten bowiem stanowi figurę nieznaną Kodeksowi postępowania cywilnego (art. 48-51 k.p.c.) i jako taki podlegałby odrzuceniu.

Podsumowując dotychczas poczynione ustalenia, należy wskazać, że o przewlekłości postępowania na gruncie niniejszej sprawy zadecydował nie tylko i nie przede wszystkim czas, który upłynął od chwili rozpoczęcia postępowania, lecz w przedmiot sprawy. Na gruncie skarżonej sprawy doszło do istotnego i utrzymującego się przez dłuższy czas zagrożenia dla dobra dwojga małoletnich dzieci. Dobro dzieci jest jednym z dóbr zajmujących najwyższe miejsce wśród wartości prawnie chronionych zarówno w prawie krajowym, jak i międzynarodowym. W związku z powyższym, państwo powinno zorganizować system wymiaru sprawiedliwości w taki sposób, aby zapewnić bezwarunkowe poszanowanie dobra dzieci, których los zależy od decyzji organów publicznych.

Sąd Najwyższy pragnie przypomnieć wyrażoną w uchwalonej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 20 listopada 1959 r. Deklaracji Praw Dziecka *Zasadę nr 6*, zgodnie z którą „do harmonijnego rozwoju swej osobowości dziecko potrzebuje miłości i zrozumienia. W miarę możliwości powinno ono rosnąć pod ochroną i odpowiedzialnością rodziców, a w każdym razie w atmosferze życzliwości oraz bezpieczeństwa moralnego i materialnego; w pierwszych latach życia nie wolno dziecka oddzielać od matki, chyba że chodzi o wypadki wyjątkowe (...)”. Na fundamentalne znaczenie więzi dziecka z obojgiem rodziców wskazuje także m.in. art. 9 Konwencji o Prawach Dziecka (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.)

i art. 24 ust. 3 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 83 z 30 marca 2010 r., s. 389).

Skoro Sąd na gruncie skarżonego postępowania uznał, że niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy jest sporządzenie stosownej opinii przez zespół biegłych, to obowiązkiem osób, którym zlecono sporządzenie owej opinii i które zlecenie to przyjęły jest niezwłoczne i natychmiastowe przystąpienie do jego realizacji w terminie zakreślonym przez Sąd. Żadne braki kadrowe, nadmierne obciążenie czy też nieodpowiednia organizacja pracy nie mogą uzasadniać opieszałości w postępowaniu biegłych.

Sąd Apelacyjny w [...], ograniczając się do kilkukrotnych ponagleń, których bezskuteczność nie wywołała dalej idących skutków, nie zapanował nad terminowością pracy Zespołu w zakresie przysługujących mu uprawnień z zakresu kontroli formalnej pracy i opinii biegłych. Następnie zaś Sąd podjął decyzję o nadanie biegu wnioskowi o wyłączenie wszystkich sędziów Sądu, który ewidentnie zmierzał do wydłużenia trwania postępowania. Stan ten otrzymuje się po dziś dzień, zaś dobro małoletnich dzieci wciąż pozostaje zagrożone.

Wreszcie, podkreślić należy, że skarżąca w żadnej mierze nie przyczyniła się do powstania przewlekłości postępowania. Wręcz przeciwnie, skarżąca wielokrotnie domagała się przyspieszenia postępowania oraz szybkiego rozstrzygnięcia sprawy.

Z tych powodów Sąd Najwyższy uznał, że na gruncie skarżonej sprawy doszło do przewlekłości w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...].

Stwierdzając przewlekłość postępowania przed sądem drugiej instancji, Sąd Najwyższy zobowiązany był rozstrzygnąć o żądaniu skarżącej zasądzenia na jej rzecz sumy pieniężnej 20.000 zł. Suma, o której mowa w ustawie, pełni po części funkcję sankcji dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości. Obok tego suma ta powinna kompensować skarżącemu szkody niematerialne wywołane zaistniałą przewlekłością. Jednocześnie należy ją odróżnić od odszkodowania za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.). Nie jest ona również zadośćuczynieniem pieniężnym za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Podkreślić również należy, że ustawa o przewlekłości postępowania wprowadza zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości. Tym

samym sumą pieniężną, o której mowa w art. 12 ust. 4, uznana może być za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej przez stronę szkody niematerialnej w związku z przewlekłością postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2013 r., III SPP 51/13, LEX nr 1555679), a tym samym jej celem nie jest poprawa bytu materialnego skarżącego pozostającego w trudnej sytuacji osobistej czy ekonomicznej. Jednocześnie wskazany przepis określa granice rzeczowej rekompensaty (2.000 - 20.000 zł), a także stanowi, że wysokość sumy pieniężnej, we wskazanych granicach, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania.

Biorąc pod uwagę powyższe, fakt, iż skarżąca w sposób ogólny wskazała szkody niematerialne wywołane zaistniałą przewlekłością, a z drugiej strony oczywisty dla Sądu interes skarżącej w szybkim zakończeniu postępowania, jak również praktykę orzecniczą Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach, w których dobrem zagrożonym jest więź łącząca rodzica z dzieckiem, Sąd Najwyższy przyznał skarżącej sumę pieniężną w wysokości 15.000 zł i oddalił żądanie w pozostałej części.

O kosztach postępowania skargowego (wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 240 zł), zwrocie opłaty skarbowej od pełnomocnictwa (17 zł) i zwrocie opłaty od skargi (200 zł), orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 8 ust. 2 o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.) oraz art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość.